

Дізнайся більше
про заповідні території!

Дану брошуру видано для місцевих громад, голів та депутатів місцевих рад, а також для землевласників та землекористувачів, на територіях яких можуть бути створені території природно-заповідного фонду. Вона підготовлена, щоб надати інформацію про різні категорії природно-заповідних територій та об'єктів, про мету їх створення, режим використання.

Найбільш відомою категорією природно-заповідного фонду є «заповідник» - територія з багатим рослинним і тваринним світом, яка суворо охороняється. Та існують й інші категорії природно-заповідного фонду з іншим режимом охорони і використання, про що важливо знати кожному користувачу чи власнику земельної ділянки, на якій можуть бути створені заповідні території.

Які бувають категорії територій природно-заповідного фонду та для чого їх створюють?

Природно-заповідний фонд України (скорочено ПЗФ) - це ділянки суші і водного простору, які мають особливу природну цінність та потребують збереження і охорони.

Основний законодавчий акт, що регулює відносини, пов'язані з природно-заповідним фондом, є

Згідно статті 3 цього Закону існують різні категорії територій та об'єктів природно-заповідного фонду:

- природні території та об'єкти - природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища;
- штучно створені об'єкти - ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Залежно від категорії та встановленого охоронного режиму, території та об'єкти ПЗФ можуть використовуватись у природоохоронних, наукових, освітніх, оздоровчих, рекреаційних та інших цілях. Найбільш оптимальним для збереження невеликих природних територій є створення заказників та пам'яток природи.

Заказниками оголошуються природні території (акваторії) з метою збереження і відтворення природних комплексів чи їх окремих компонентів.

Пам'ятками природи оголошуються окремі унікальні природні утворення, що мають особливе природоохоронне, наукове, естетичне і пізнавальне значення, з метою збереження їх у природному стані.

Території природно-заповідного фонду створюють передусім для збереження первинних природних ландшафтів, біологічного різноманіття, зникаючих

видів тварин та рослин, а також підтримання екологічної рівноваги довкілля.

Природно-заповідний фонд - це національне надбання, для якого встановлюється особливий режим охорони і використання.

В Київській області налічується 154 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, загальна площа яких складає лише 2,9% від загальної площі області. За даними ж вчених-дослідників, для забезпечення екологічної рівноваги регіону необхідно не менше 10-15% заповідних територій.

На території України зустрічається багато видів рослин та тварин, чисельність яких з кожним роком скорочується. В будь-який день може статись так, що якийсь з видів зникне зовсім. Головні причини, через які зникають рідкісні тварини і рослини – знищення середовищ їх існування та безпосереднє знищення їх самих. Більшість зникаючих видів охороняється Червоною книгою України, а деякі - Міжнародними конвенціями.

Найкращий спосіб зберегти рідкісні види тварин та рослин – зберегти середовище їхнього існування. А єдиний шлях зробити це - створити на цих територіях ПЗФ. Водночас, ПЗФ може бути створений і для інших цілей, як, наприклад, збереження природного ландшафту, історичної місцевості, шляхів міграції тварин.

На Київщині лишилось не багато територій, збережених у природному стані, яким варто надати заповідного статусу. До них можна віднести балки та пагорби зі степовою та лучною рослинністю, заплави річок, водно-болотні угіддя, ліси, луки.

↑
Будівництво котеджів на березі Дніпра у Конча-Заспі, 2007р.

←
Гідронамив на березі Десни у с. Зазим'я, 2005 р.

Заповідання природних територій дозволяє вберегти їх від небажаного і невиправданого впливу людини, наприклад такого, як гідронамив територій та будівництво у прибережній захисній смузі річок і озер, що позбавляє більшість громадян доступу до водних об'єктів.

Порядок створення (оголошення) територій та об'єктів ПЗФ місцевого значення

Порядок створення територій ПЗФ регулюється статтями 51-53 Закону України “Про природно-заповідний фонд України”.

Створення (оголошення) цінних у природному відношенні територій об'єктами ПЗФ місцевого значення починається з подання **клопотання щодо створення території або об'єкту ПЗФ певної категорії** до відповідного обласного (або у містах Києві та Севастополі - міського) Державного управління охорони навколишнього природного середовища (далі – Держуправління ОНПС).

Подання клопотань про створення територій та об'єктів ПЗФ може здійснюватися Держуправліннями ОНПС, науковцями, природоохоронними громадськими організаціями або іншими зацікавленими установами та громадянами.

Клопотання зазвичай подається разом із науковим **обґрунтуванням необхідності створення об'єкту ПЗФ**, в якому наводиться природоохоронна, наукова цінність та інші важливі відомості про природні території, що пропонуються до заповідання. В обґрунтуванні обов'язково вказуються відомості про місцезнаходження, межі території, її користувачів

та характер природокористування. До клопотання також додається картосхема пропонованого заповідного об'єкту.

Клопотання про необхідність створення територій та об'єктів ПЗФ місцевого значення попередньо розглядається у місячний строк територіальним Держуправлінням ОНПС. У разі схвалення ним клопотання, воно проводить **погодження створення об'єкту ПЗФ місцевого значення з власниками та користувачами природних ресурсів у межах території, рекомендованих для заповідання.**

Оголошення заказників та пам'яток природи проводиться без вилучення земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів у їх власників або користувачів. Тобто, при створенні цих категорій ПЗФ потрібне погодження землекористувачів та землевласників ділянок, рекомендованих для заповідання.

Рішення про організацію чи оголошення територій та об'єктів ПЗФ місцевого значення приймається обласними, Київською та Севастопольською міськими радами, після розгляду на пленарному засіданні документації, поданої територіальним Держуправлінням ОНПС.

Природоохоронний режим територій та об'єктів ПЗФ місцевого значення встановлюється після їх створення **Положенням** про кожну конкретну територію або об'єкт ПЗФ, яке розробляється

відповідним Держуправлінням ОНПС та узгоджується із землекористувачами. Після цього власникам та користувачам ділянок, на яких розташований заповідний об'єкт, вручається

Охоронне зобов'язання – документ, який засвідчує, що власники та користувачі земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів, оголошених заказниками або пам'ятками природи, беруть на себе зобов'язання щодо забезпечення режиму їх охорони та збереження. Режим охорони території заказника чи пам'ятки природи не передбачає охорону їх озброєними охоронцями чи обгородження таких територій парканами. У охоронному зобов'язанні наводиться перелік видів діяльності, які забороняються на даній території ПЗФ, тобто для кожної території ПЗФ цей перелік є індивідуальним та таким, що узгоджується із землекористувачем території ПЗФ.

Природоохоронний режим територій та об'єктів ПЗФ зазвичай узгоджується із цільовим призначенням території, наприклад, землекористувач і далі зможе здійснювати сінокосіння та випас худоби на землях, що використовуються як сіножаті та пасовища, але ніхто вже не зможе претендувати на те, щоб знищити природну цінність цієї території, або забудувати її.

***

Лише заповідні території здатні забезпечити екологічну рівновагу, тобто компенсувати перетворення природних комплексів людиною, зберегти принаймні частину дикої природи такою, якою вона є насправді. Заповідання цінних природних територій – це свідчення нашого піклування про майбутні покоління.

Дещо в світі знаходиться поза людським розумом і досвідом, і цінність його не завжди можна визначити. Збережена завдяки створеним природно-заповідним об'єктами дика природа таїть в собі ще багато цінностей, неусвідомлених людиною, які їй ще належить відкрити і зрозуміти.

Пам'ятаймо – ми не отримали нашу землю у спадок від наших батьків,
ми взяли її в борг у наших дітей!

Наші діти і онуки матимуть завтра лише ту природу,
яку ми збережемо сьогодні!

Фото: Олексій Василюк; Катерина Борисенко; Макет: Григорій Коломицев

Контакти:

Відділ біоресурсів та природно-заповідного фонду
Державного управління охорони навколишнього
природного середовища в Київській області

тел. (044) 235-10-62,
235-23-22
gorodaukr@gmail.com

Всеукраїнська громадська організація
«Національний екологічний центр України»

тел. (044) 238-62-60,
(097) 100-04-73
vasyliuk@gmail.com
www.necu.org.ua

Сайт «Природа України»

www.pryroda.in.ua